

Secolul al XV-lea de amenințarea din ce în ce mai mare a Imperiului Otoman: după lungi și încrâncenate asedii, Constantinopolul, capitala vechiului Imperiu Bizantin, românesc a fost marcat era cucerit în anul 1453, fiind prăduit, devastat și batjocorit de soldații turci. La data de 20 septembrie 1459, cancelaria domnitorului Vlad Țepeș (1448, 1456-1462, 1476) emitea un hrisov în care era pomenit pentru prima oară în istorie numele de București, cu toate că el exista ca târg de cel puțin un secol. Vlad Țepeș făcea parte din dinastia Basarabilor și se născuse la Sighișoara, un burg medieval în inima Transilvaniei. Tatăl său, principele Vlad Dracul (1430-1439), cavaler al ordinului Dragonului, era fiul lui Mircea cel Mare. Pentru că și acesta a fost un veac plin de războaie și lupte, costumul militar s-a impus ca o necesitate, de la soldatul simplu până la domnitorul-

INDEPENDENȚA ROMÂNĂ

Independența prin Cultură

comandant suprem.

Principii Valahiei când nu purtau armura de luptă, erau înveșmântați în haine de ceremonie de origine bizantină: caftanul cu mâneci lungi, un fel de mantie grea cu despicături pentru brațe, brodate cu fir de aur și argint și presărat cu nestemate. Acesta, spre sfârșitul secolului al XV-lea, a fost purtat atât de bărbați, cât și de femei. Pe un tablou descoperit la castelul Ambras de lângă Innsbruck (o variantă a acestei picturi se află la Kunsthistorisches Museum din Viena) a fost identificat portretul lui Vlad Țepeș, înfățișat din cap până în picioare. Din fiecare detaliu se detașează fastul princiar.

Pe cap, domnitorul poartă o căciuliță de vilar (velur, catifea) roșu cu o bordură formată din nouă rânduri de perle. În față, pe frunte, odihnește o pafta de aur, în formă de stea, cu un rubin mare montat în mijloc, încojurat cu pietre prețioase mai mici deasupra ei strălucind cinci perle de o mărime ieșită din comun. Haina care-l acoperă până la glezne are gulerul și mânecile din blană de zibelină și se încheie cu nasturi de aur bătuți în pietre prețioase.

Într-una din vechile gravuri germane, celebrul „Dracula” este portretizat ospătându-se la masă, lângă orașul Târgoviște, fără să fie deloc tulburat de schingiuirea unor prizonieri turci în „pădurea”

de țepi din imediata sa vecinătate. Aici este îmbrăcat într-o haină îmblănită (probabil cu samur), cu mâneci largi și lungi, pe cap purtând o pălărie după moda franceză a aceluia timp. Într-o altă gravură, Vlad Țepeș are o căciulă brodată cu fir de aur și argint, împodobită cu o broșă de aur cu pietre prețioase, pelerina (sau mantia) fiind prinsă în față cu o agrafă asemănătoare. La mănăstirea Govora (probabil secolul al XV-lea) se află pictura murală ce-l înfățișează pe domnitorul Radu cel Mare (1494-1508) și pe soția sa Cătălina, cei care au reparat sfântul lăcaș în ultimul deceniu al veacului. Și în acest caz fastul princiar se poate lesne desprinde din bogatele veșminte domnești: caftane cu flori cusute cu fir de aur, accesorii de aur, perle, pietre scumpe, coroane de aur bătute cu nestemate, având o lucrătură destul de complicată.

Nici în acest secol nu se poate vorbi încă de un fast princiar al curții domnești de la București. Corina Nicolescu, în cartea sa „Case, conace și palate vechi românești”, apărută la București în 1979, ne spune: „Peste această construcție inițială (mica fortificație din epoca lui Mircea cel Mare n.a.) s-a ridicat, în vremea lui Vlad Țepeș, cea dintâi curte domnească din piatră, cu laturile de 30, 45 și 22,75 m, având spre vest patru pivnițe de 12 m, iar la sud, nord și est, subsoluri de câte 5.6

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ
*Independența
prin Cultură*

mp.

Pe latura de vest a acestui edificiu se găsea palatul format dintr-un parter înălțat. O caracteristică a ansamblului este existența unui spațiu central - închis, formând o curte interioară”. În schimb, reședința domnească de la Târgoviște căpăta începând cu acest veac o înfățișare măreață, cu adevărat princiară, mai ales prin construirea așa-numitului „Turn al Chindiei”, ce avea mai multe atribute apusene decât orientale, întregul ansamblu fortificat fiind asemănător cu reședințele senioriale ale Europei Occidentale.

SECOLUL AL XVI-LEA

În secolul al XVI-lea, fastul princiar al veșmintelor domnești din Valahia își păstra atât caracteristicile bizantine, cât și pe cele apusene. O frescă de la începutul veacului, pictată la biserica episcopală de la Curtea de Argeș, înfățișează familia domnitoare a ctitorului Neagoe Basarab (1512-1521). Principele poartă un costum de ceremonie de influență bizantină, cu marginile de pe piept (mai late) și de la mâneci decorate cu o bordură cusută cu fir de aur. Gulerul acestui fastuos costum de ceremonie este brodat, la rândul său, cu fir de aur, fiind închis la gât cu o broșă scumpă. Coroana de aur, încrustată cu pietre prețioase cu o lucrătură complicată exprimând opulență și bogăție, acoperă o perucă blondă și ondulată ce se revărsa până mai jos de umeri. Soția sa, Despina Milița doamna, se trăgea din despoții sârbi. Atitudinea ei mândră este întregită de rochia domnească, lucrată cu fir de aur, lungă până în pământ, pe sub care se zărește gulerul cămășii de mătase (un fel de ie) și mânecile largi, brodate cu migală.

Pe umeri atârnă o mantie (sau caftan) din catifea ori mătase îmblănită, foarte bogat decorată cu motive geometrice și florale în fir de aur, cu cheutori (nasturi sau bumbi) și găitane din aur. Părul îi este prins într-o plasă de fir peste care este așezată coroana, la fel de scumpă și bogat ornamentată ca cea a soțului ei. În dreptul urechilor atârnă pandelocuri lungi cu lăntuguri de aur și cu pietre prețioase, obicei adus din familia sa. Copiii sunt îmbrăcați la fel de frumos și bogat, conform rangului lor.

Cu toate că Principatele Române (Moldova, Țara Românească, dar și Transilvania) erau mici în comparație cu alte țări, ele dispuneau de bogății naturale și agricole extrem de mari, din moment ce familiile domnitoare și marii boieri reușeau să strângă averi imense chiar și pentru acele timpuri. Este de notorietate cazul boierului Preda Brâncoveanu (amintit și de Paul Morand în cartea „Bucarest”, apărută în anul 1935 la editura Plon din Paris), care l-a uimit pe ambasadorul Jacques Bongars, trimisul lui Henric al IV-lea în anul 1596 cu bogățiile sale: 4.000 de porci, 12.000 de capete de vite, 20.000 de oi, 18.000 de iepe, 800 de stupi, 1.500 de robi țigani, 200 de sate, case fortificate

la Brâncoveni, Târgoviște și București.

În timpul principelui moldovean Petru Rareș (1527-1538, 1541-1546), în anul 1538, turcii lui Soliman cel Mare, după ce au cucerit cetatea Sucevei, au forțat taințele domnești unde au descoperit bogății fabuloase. Potrivit afirmațiilor cronicarului Mustafa Shelal Zadé și ale episcopului Anton Verancsics (1504- 1543) hrubele erau pline de butoaie mari burdușite cu galbeni, bijuterii și podoabe de aur și argint cu pietre scumpe, „berbeci” de aur, arme încrustate cu pietre prețioase, veșminte scumpe cusute cu fir de aur și argint muiate în nestemate, blănuri scumpe și perle imense și fără de număr. Boierii și boieroaicele acelor vremuri erau aproape tot atât de luxos îmbrăcați ca și membrii familiilor domnitoare, posedând haine, giuvaerice și arme frumos și bogat împodobite, provenind pe aceleași căi din cele mai renumite ateliere ale Europei, Rusiei sau Turciei. Cercetătorul Al. Alexianu, în urma studiilor pe care le-a întreprins, a descoperit o foaie de zestre domnească despre care se referă în cartea sa „Mode și veșminte din trecut”, apărută la București, în 1971.

Domnitorul Moldovei Petru Șchiopul (1574-1577, 1578-1579, 1582-1591) dăruiește fiicei sale Maria, în anul 1587, cu ocazia căsătoriei acesteia, un adevărat tezaur: «O coroană de aur bătută cu pietre nestemate în valoare de 5.000 de florini, o coroniță de aur cu bălașe (rubine n.a.) - („coronella con balassi”) -, mai multe cruci cu pietre scumpe și mărgăritare, galbeni prinși cu mărgăritare, inele, mânecare cu pietre scumpe, conduri (pantofi n.a.), o rochie de vară „de modă leșească”, feregele de soboli, feregele de brocard, scufii de aur, dintre care una - o „scufia di Valachia” stropită cu perle - în valoare de 10.000 de aspri... Într-un loc „un piccandolo detta vesta con perle et oro, opera rare, de Lehia”, numai haina aceasta scumpă și rară costând, ea singură, 30.000 de aspri. În altul, o

pereche de pantofi („un paio de scarpe”) și un giulgiu fin întreșut cu fir de aur („un fazzuol per ori”), alte patru scufii de aur, nasturi sau sponciuri de aur. O ferezie îmblănită căptușită cu brocard (10.000 de aspri), o blană de zibelină, tulpane turcești din brocard de aur și argint („un dulipan alla turchesca”), un alt tulpă de tabin și aur, un altul de brocard verde cu aur și altele». Din nenorocire, istoria nu a avut răbdare nici cu principele Petru Cercel, care a domnit mult prea puțin. A copilărit la Istanbul pentru că tinerii prinți români erau oferiți ostatici de către tații lor sultanilor, drept garanție a credinței.

A călătorit prin Rodos, Caramania, Damasc, iar la maturitate a străbătut Europa, ajungând chiar la curtea regelui Franței, unde Henric al III-lea i se adresa cu „mon Cousin et bon Amy”. A fost un bărbat elegant, a iubit fastul princiar și regal, dar, în același timp, s-a remarcat prin cultura sa renescentistă vorbind curent mai multe limbi, ba chiar avea și harul literaturii compunând scrisori și „stihuri” în italiană. I se spunea Cercel pentru că purta o astfel de podoabă. Tot Franco Sivori îl descria ca fiind „un principe foarte liniștit, mai aplecat spre cele ale spiritului decât ale lumii. Este bun și blând”.

Dar a fost și darnic deoarece „Sivori primește o spadă împodobită cu aur, o haină de brocard de aur foarte bogată, cum se poartă în Țara Românească”. Acest principe luminat, un renescentist în adevăratul sens al cuvântului, obișnuit cu luxul și fastul curților domnitoare europene, a încercat în măsura posibilului să dea o strălucire apuseană cleor două curți domnești din Valahia: București și Târgoviște. De obicei el se îmbrăca după moda europeană, dar adopta și portul tradițional după datinele și obiceiurile strămoșești atunci când ceremonialul și eticheta curții impuneau acest lucru.

Averea sa colosală îi permitea să mențină o curte plină de lux și fast, garderoba personală era ticsită de mantii de brocard și catifea, dulame de tabin cu nasturi de aur și perle, căciulițe de catifea îmblănite cu samuri și râși, blănuri de zibelină, mantale îmblănite cu jderi, ba chiar și ceasornice. Frâiele și șeile cailor săi erau încrustate cu pietre scumpe, iar acoperămintele lor erau cusute cu perle. Cronica spune că una din perle era de mărimea unui ou de proumbel, brâiele fiind împodobite cu smaragde și rubine. Tot cronicarul se minunează și de armele sale cizelate cu argint aurit și încrustate cu pietre scumpe. După propria mărturisire, Petru Cercel, în peregrinările sale, trecuse peste munții Carpați 500.000 de ducați de aur.

Cumpăna dintre veacurile al XVI-lea și al XVII-lea a fost marcată de cea mai importantă personalitate istorică a întregului Ev Mediu românesc: Mihai Viteazul (1593-1601). Pentru că el a fost un principe războinic ce avea în minte și în inimă numai neatârarea țării față de Imperiul Otoman și unificarea celor trei Principate române (Țara Românească, Moldova și Transilvania) sub același sceptru, este de la sine înțeles că veșmintele bărbaților erau cu precădere cele militare. Cea mai cunoscută înfățișare a sa este aceea cu care și-a făcut intrarea victorioasă la Alba Iulia, la 1 noiembrie 1599, ca principe (crai) al celor trei Țări Române reunite sub aceeași coroană.

În această ipostază de erou național, ca un adevărat rege, l-a văzut Wolfgang von Bethlen, care i-a făcut următoarea descriere: „Mihai călărea un cal alb, și opt paji îmbrăcați cu mare eleganță înconjurau calul domnului. Voievodul purta pe cap un calpac unghuresc (o cușmă) împodobit cu o egretă neagră din pene de erodiu (cocor), legată cu o copcă de aur; o tunică albă din aceeași materie, lungi ciorapi de mătase, albi, garnisiți cu pietre scumpe și botine (cizme n.a.) de saftian galben; purta o mantie lungă, albă, de mătase țesută cu fir, având pe laturi țesuți vulturi de aur; de brâu îi atârna o pală de Taban împodobită cu aur și rubine”.

Este neîndoiebnic

faptul că Mihai Viteazul a fost un domnitor bogat care și-a permis să suporte costuri mari cu armata (avea și un corp de mercenari), dar și cu războaiele pe care le-a dus în timpul domniei sale. După asasinarea sa pe câmpia Turzii toate bogățiile aflate în cortul domnesc au luat drumul tezaurului împăratului Rudolf al II-lea de la Praga. Veșminte scumpe, bijuterii de aur cu diamante și rubine, argintărie, blănuri costisitoare, arme gravate și cizelate cu aur și argint, harnașamente pentru cai împodobite cu perle și rubine, ba chiar și o caretă somptuoasă îmbărcată în catifea brodată cu fir de aur, toate acestea fiind evaluate la suma de 12.300 de taleri.

Valoarea lor reală era în realitate de 80.000 de fiorini. Tot în acel tezaur au intrat, doi ani mai târziu, oferite personal de fiul său Nicolae Pătrașcu cu ocazia prezentării sale la curtea imperială de la Praga, și celelalte giuvaerice ale lui Mihai, „scule de aur și nestemate în valoare de 15.000 de fiorini”. O adevărată hoție la drumul mare! Mihai Viteazul era atât de temut de către turci, în urma zdrobitoarelor sale victorii asupra lor, încât de multe ori, chiar ei erau aceia care îi ofereau daruri bogate pentru a-l îmbuna. Nici în acest veac arhitectura palatelor, caselor și conacelor din Valahia nu a fost mai luxoasă decât în secolul anterior.

Petru Cercel a beneficiat de noul palat domnesc din București construit de Mircea Ciobanul (1546-1554) după ce reședința domnească a fost incendiată de către oastea lui Ștefan cel Mare (1457-1504) în anul 1473. În anul 1574, francezul Pierre Lescalopier, un alt călător prin Țările Române, descria palatul ca fiind făcut din lemnărie umplută cu chirpici de pământ amestecat cu paie tocate”.

Cu toate acestea, noul palat al lui Mircea Ciobanul era o construcție mai impunătoare decât cel de dinaintea sa având o suprafață de aproximativ 900 mp, zidurile fiind înălțate din cărămidă și bolovani de râu, peste o vastă și impresionantă pivniță ale căror bolți de cărămidă se ridicau la trei metri deasupra nivelului de călcare peste care se înălța parterul. Fațada principală a palatului era orientată către sud. Aici se afla și un foisor cu o scară de acces la parter și care adăpostea gârliciul de acces la pivnițe.

Tot Mircea Ciobanul a ctitorit și biserica Buna Vestire unde, de atunci încolo, s-au încoronat voievozii Valahiei. Însă, Petru Cercel a construit în numai șase luni un palat nou la Târgoviște mărind astfel reședința domnească din acel târg, despre care același Sivori spunea că: „Palatul principelui, clădit de strămoșii săi, este de proporții mari și de o arhitectură îngrijită; a fost de îndată mărit de către înălțimea sa care i-a adăugat camere frumoase și mândre”.

Așa cum am mai spus, orașul București a fost distrus și jefuit de multe ori în zbuciumata sa istorie.

Italianul Filippo Pigafetta, și el călător prin Bucureștii secolului al XVI-lea, nota în anul 1595, când tronul Valahiei era ocupat de Mihai Viteazul: „Acest oraș (București n.a.) a fost de asemenea prefăcut în cenușă, ars și jefuit de turci și este al doilea oraș mare al Țării Românești...”. Dar înainte de a fi distrus de trupele lui Sinan Pașa (celebrul general turc), orașul a fost fortificat de către acesta cu prilejul iernării adjunctului său, Mehmet Satârgi Pașa, în cea de-a doua reședință domnească a Valahiei, în anul 1595. Cu toate războaiele pe care le-a purtat, Mihai Viteazul a avut totuși răgazul să ctitorească, pe culmea unui deal din preajma Dâmboviței (pe atunci în afara orașului), o falnică mănăstire, care de atunci încolo i-a purtat numele, până când, în anii '90, ai secolului al XX-lea, la indicațiile „prețioase” ale familiei Ceaușescu, a fost rasă de pe fața pământului.

Numai biserica și turnul-clopotniță au fost salvate, fiind strămutate, prin translare, în spatele unor blocuri din apropiere. Chiar și dealul cu pricina a dispărut din cauza lucrărilor la așa-zisa ”Casă a Poporului”, actualul parlament de astăzi. Mănăstirea Mihai Vodă (ca de altfel toate mănăstirile din Valahia) a fost înzestrată încă de la început cu o casă domnească. Pe vremea aceea, mănăstirea avea aspectul unei fortărețe. Din păcate, ea a fost mult transformată de-a lungul timpului, pentru ca la cumpăna veacurilor al XIX-lea și al XX-lea să se ridice construcții noi, în stil neoromânesc, păstrându-se numai vechile pivnițe și unele ziduri din vremea lui Mihai Viteazul. Mulți domnitori au folosit casa domnească de la Mihai Vodă drept reședință princiară, chiar până la sfârșitul veacului al XVIII-lea.

Petru Vintilă Jr.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*